

VÄGVAL

YADA.

Tidigare böcker av Christer Svensson

Kyrkofäder, mystiker och evangelium (2013)

Nödens halleluja! (2020)

Det heliga evangeliet (2022)

Bibelcitaten är hämtade från Bibeln 2000 om inte annat anges.

© 2024 Christer Svensson

Tryck: ScandinavianBook, Stockholm, 2024

ISBN 978-91-986212-4-2

Yada Förlag

Hammarkroken 3

424 36 Angered

www.yada.nu

Innehåll

Ingång

Lågmäld desperation.....	6
Det ofattbara och det fattbara.....	10

Historieskrivning

Föreläser.....	24
1900-talets kulturrevolution.....	33
Ytlighetens öken.....	46

Fyra frågor

De heliga orden eller bortom orden.....	62
Den subjektiva vändningen.....	79
Eros eller agape.....	95
José Mourinhos tårar.....	114

Final

Inga andra gudar.....	134
-----------------------	-----

Appendix

Vådan av att ifrågasätta.....	151
Dionysios Areopagiten och Mäster Eckhart....	153
Det apofatiska.....	157
Vid gränsen till synkretism.....	161

Noter.....	165
------------	-----

Ingång

Lågmäld desperation

1.

Människor i stora skaror söker sig till Jesus. Med kärlek ser han på dem.

Och så vänder han sig till sina lärjungar, börjar tala. Det är som om han säger till dem, men också till oss:

Om ni verkligen vill nå dessa människor. På djupet.

Saliga är ni om ni är fattiga i anden.

Saliga är ni om ni sörjer världens nöd.

Saliga är ni om ni ödmjukar er.

Saliga är ni om ni hungrar efter rättfärdighet.¹

2.

Jesus talar om lågmäldhet, om en stilla desperation.

Frågan är om inte varje gång Guds rike har fått bryta fram har något av denna dubbla ton funnits med hos Jesus lärjungar.

Vi ser det i hur Paulus av egen erfarenhet sjunger svaghetens lov, ödmjukhetens nödvändighet. Vi ser det – för att ta ett långt språng framåt i tiden – i hur folkväckelsens människor till dårskapens gräns sörjer människornas nöd, förlorarnas nöd.

Såväl Paulus, de första kristna som folkväckelsens människor är svaga men får kraft i striden. Stora berg kastas med tiden i havet. Romarrikets brutala våldskultur får ge vika. Sverige börjar förvandlas.

En efter en får människorna se något av det oskapade ljuset i enkla kristnas blick; öppna sig för de heliga orden; möta en försmak av det oerhörda som en dag väntar.

3.

En sensommarsöndag på 1980-talet skiner solen igenom fönstren i Ebeneserkyrkan på söder i Stockholm. Kyrkan är i det närmaste fullsatt. Sent kommer en man, en som jag först antar av alkohol bruten – hela hans varelse pekar i den riktningen. Mannen knör sig in bland oss som sitter längst bak. När vi sjunger *O hur saligt att få vandra* ser jag hur tårar stilla rinner nerför mannens kinder. Min första tanke är att mannen sörjer att han inte är på väg hem, att han inte klarar av det kristna livet. Snart förstår jag att det är precis tvärtom, det är glädjetårar. När det blir fri bön ber mannen innerligt för hela församlingen; han är så tacksam över att ha fått möta sin frälsare – Jesus Kristus.

Ja, solen lyser in. Och det är så vackert, så vackert.

4.

Kontrasten.

Något som just borde föra oss till lågmäld desperation.

Idag bryter och bänder det bland oss som är väckelsens barn och barnbarn.

Det är kris.

Det som en gång ägde något av en gudomlig skönhet håller på att vittra sönder. Det glesnar i våra kyrkbänkar; älskade medlemmar, älskade ungdomar lämnar; även flera av våra ledare söker sig andra vägar.

Vi står kvar.

Mer och mer börjar vi förstå.

Vi kan inte fortsätta som nu.

5.

Ett första steg, ett rimligt steg är att tillsammans titta tillbaka.

Vad är det som egentligen har hänt?

Utan omskrivningar. Jag tror att vi mer eller mindre har blivit förförda. Kanske i högre utsträckning än vad vi vid ett första ögonkast ser, vill medge. Inte bara av yttre prål, utan också av inre storheter, av världens tankebyggnader.

Därför börjar denna bok med en ansats till historieskrivning. I grova drag tecknas både det som sker i vårt samhälle och bland oss som har våra rötter i folkväckelsen, i en tidsperiod som sträcker sig från andra världskrigets slut fram till idag.

6.

I den andra delen av *Vägval* kommer framför allt den kristna mystiken fokuseras. Det kan tyckas vara lite märkligt, men det finns åtminstone två goda skäl.

Vurmen för mystik har gått i vågor. I dag är det en hel del som pekar på att kristen mystik allt mer växer till att bli det stora hoppet, vägen fram för en stukad svensk kristenhet. Och det i hög grad också i våra sammanhang.

Det som hör till mystik talar ett språk som många förstår. I ett samhälle som bara blir mer hysteriskt är mystikens dragning mot stillhet, mot tystnad, mot att samla ihop sitt inre ett alternativ. Dess lågmäldhet i anslaget öppnar upp. Människor lyssnar, rör sig till kyrkans ljusbärare, till frälsarkransar, till retreatgårdar. Ibland smyger de också in på våra gudstjänster. Många av de unga vuxna som tvekar om de kan vara kvar i våra kyrkor, tycker sig finna i det som rör sig mot mystik – frisk luft.

Så långt jag förstår. Det finns goda inslag i rörelsen mot mystik vi ska bejaka, men det vi inte får missa: på djupet utmanar mystiken bärande delar i vår tro.

De frågor som väcks i mötet med den kristna mystiken är stora, avgörande. Vi behöver tillsammans möta dem, besvara dem.

Svaren kan göra oss saliga.

7.

Framför allt två saker provocerar i den kristna mystiken.

En alltför stark betoning på den enskildes inre liv.

Än mer, det som är essensen i mystik. En alltför stark rörelse mot att förlägga det stora i tron – bortom orden.

Det ofattbara och det fattbara

1.

Från början är vi människor en enda cell i vår mors mage. Denna cell är mikroskopiskt liten, bara en tiondels millimeter. Ursprungscellen börjar dela sig, blir två celler, fyra celler, åtta celler, och så vidare. När denna celldelning går för full fart under graviditeten växer fostret med cirka 250 000 celler i minuten.² Ofattbart, om vi lever oss in vad som faktiskt händer på denna korta minut. En fullvuxen människa består enligt en beräkning av cirka 37 000 000 000 000 celler.³ Tänk dig in i alla dessa celler och vet att det fantastiska är att varje cell inte simmar runt på egen hand så att vi människor blir en amöbaliknande boll. Nej, varenda cell vet sin exakta plats. Vi människor blir något vackert. Allt detta bestäms alltså från en enda liten ursprungscell, inte större än en tiondels millimeter.

Man kan börja tro på Gud för mindre.

Ändå är det inte så lätt, inte så självklart att tro.

Till och med i en människas tillblivelse pågår livets ständiga kamp.

Min barndom innehåller inte bara glad lek. Minnena är starka av hur jag några gånger ser min mor gråta, knappast märkbart. Stilla tårar. Hon ser troligtvis att jag ser, trots det berättar hon inte varför.

Som vuxen kan jag ana källan. Fortfarande märkbart skakad, delar då min mor orden om två tunga, två sena missfall hon fick när jag själv var ett litet barn. Det är inte svårt att förstå att dessa missfall fick hela min mors tillvaro att skaka. Som hon själv antydde: under flera månader gå och bära på något så stort som en människa; leva i nyfikenhet, förundran och bön inför det som växer i ens kropp; sedan i smärta tvingas föda fram ett dött barn. Något år senare ännu ett dött barn.

Min mor är långt ifrån ensam om att bära på en stilla gråt.

Detta liv som kan vara så bedårande vackert, bär också en annan sida. Vi vet det. Lever vi oss in i hur många människor har det blir det nästan outhärdligt.

Journalisten Magda Gad skriver på Facebook om torkan, den extrema hettan på Afrikas horn som följer i klimatkrisens spår.

Jag åkte vidare till Somalia, där 43 000 dog av torkan enbart förra året – hälften av dem hade inte ens fyllt fem år. Det jag såg var mänsklighetens slut. Mammor som begravde sina barn i sanden, de levde själva bland gravarna, i ihoplappade tält. Vissa hade sina barn begravda bara några meter från tältöppningarna. Överallt låg kadaver. De som kommit hit till lägren hade varit herdar och bönder, men när djuren dog och skördarna förstördes kunde de inte längre försörja sig, och flydde till fots för att försöka hitta vatten och mat. De kan aldrig gå tillbaka till att vara bönder och herdar, eftersom djuren dött och de inte kan anpassa odlingen efter det nya klimatet. Regnet slutade komma 2020, och när det väl kom våren 2023 rann det helt enkelt bara av marken, som var för torr. Ytterligare djur och människor dog av skyfall och jordskred.⁴

Min mor, kvinnorna i Somalia och nästan alla vi människor bär i någon livspassage den oundvikliga frågan:

Gud, var är du?

2.

Det förunderliga.

När jag läste teologi på Örebro missionsskola fick vi i uppgift att skriva om våra livs viktigaste predikanter. Jag funderade och funderade. Kom fram till att den viktigaste måste vara min mor. Ingen annan har påverkat mig så mycket.

Samma ögon som med mig hade delat en stilla förtvivlan, kom att glöda av glädje, av tro när hon läste *Barnens bibel*, berättade om Jesus, om himlen och när vi sedan samtalande utifrån ett barns undran.

3.

Vår närmaste stjärna ligger på fyra ljusårs avstånd från jorden. Det är svårt att greppa hur långt avstånd det egentligen är. Men om vi tänker oss att rymdfarkosten Voyager 2 färdas i en hastighet av 61 000 kilometer i timmen⁵, att det ändå skulle ta nära på 75 000 år för Voyager 2 att komma till denna stjärna, förstår vi något av vilka avstånd vi nu rör oss med.⁶ Vi kan sedan konstatera att det bara i vår galax finns över 100 miljarder stjärnor, att forskarna bråkar om hur många galaxer det finns, men att cirka 200 miljarder galaxer är en rimlig siffra. Och vi får ännu en gång stava på ordet ofattbart.

Begrunda. Den Gud som har skapat allt detta, den Gud som är större än alla dessa stjärnor tillsammans, den Gud vars storhet

och majestät inga ord, inga tankesystem på långt när kan greppa; denne Gud har gett oss människor något oerhört, oerhört stort.

Evangeliet.

Det var detta ljus som kom att lysa upp min mors ögon så att de glödde av glädje.

Paulus jämför det han fick vara med om i sin omvändelse med skapelsens under, med Guds mäktiga "Varde ljus!".

Ty Gud, som sade: "Ljus skall lysa ur mörkret", har lyst upp mitt hjärta, för att kunskapen om Guds härlighet som strålar från Kristi ansikte skall sprida sitt ljus.⁷

4.

Min mor är långt ifrån ensam om att ha fått leva i den djupa paradox det är att bära på nästan olidliga livsminnen och samtidigt äga något som så glöder av glädje, av hopp.

Guds evangelium förmedlat av den helige Ande är inte ett spektakulärt fyrverkeri, som förtrollar några korta ögonblick och sedan är borta. Nej, det är en kraft, som grundtexten säger – en *dynamis*, som verkligen befriar människor. I hela världen, genom hela historien har fattiga, förtryckta, sjuka, döende, vanliga och ovanliga, enkla syndare och mördare, kungar och slavar, lyckade och misslyckade med stor glädje fått lyfta blicken, skåda in i något som är större än allt det mörker de kämpar med.

5.

För tydlighetens skull – del ett.

Hur får vi ta del av detta oerhörda?

Vi behöver se det.

Evangeliet är ord. Heliga ord – om Jesus Kristus. För oss utgivna.

6.

För tydlighetens skull – del två.

Evangeliet är en berättelse, en berättelse som har hänt i verkligheten med en klar början, ett klart slut, en klar hjälte och en given författare.

Den helige Ande vill få oss att av hjärtat tillbe, lovsjunga hjälten och författaren, inte själva orden.

Men vi kan inte komma förbi evangeliet.

I en tid när vi talar så mycket om narrativ; när vi förstår att vi människor tolkar och bestämmer våra liv utifrån stora, avgörande berättelser. Evangeliet är dörren. Det är med hjälp av orden om Jesus Kristus vi förstår våra liv. En större verklighet än den vi ser öppnar sig. Vi inser att en dag skall ondskan, all vår synd, allt lidande få ett slut. Och än mer: vi förstår att vi får kalla oss Guds barn, till och med se att relationen mellan oss människor och vår Herre är som en god, intim kärleksrelation.

Tillvarons stora bröllop väntar.

När du läser din Bibel lägg då märke till hur dyrbart just evangeliet är för apostlarna. När de talar eller skriver om evangeliet lyser det fram något som är långt mycket mera värt än silver eller guld. Det stora Petrus, Johannes och Paulus menar sig äga är evangeliet – ingenting annat.

Jag skriver det igen. Evangeliet är ord. Heliga ord – om Jesus Kristus. För oss utgivna.

7.

Aposteln Johannes målar fram det så vackert, så starkt i sitt första brev:

Det som var till från begynnelsen, det vi har hört, det vi har sett med egna ögon, det vi har skådat och har tagit på med våra händer, det är vårt ärende: livets ord.

Ja, livet blev synligt, vi har sett det och vittnar om det, och vi förkunnar för er det eviga livet, som var hos Fadern och blev synligt för oss.

Det vi har sett och hört förkunnar vi för er, för att också ni skall vara med i vår gemenskap, som är en gemenskap med Fadern och hans son Jesus Kristus.

Detta skriver vi för att vår glädje skall bli fullkomlig.⁸

8.

Detta evangelium är lagt i våra händer.

Vi är kallade att djupdyka i de heliga orden om Jesus Kristus; uppfyllas, förvandlas, saliggöras.

Sedan. I vår egen andes fattigdom, på samma gång i djup kärlek till våra medmänniskor dela vidare Guds stora rikedom: orden om Jesus Kristus.

Jag kan ha fel, men mycket talar för att det är just här det kärvar ibland oss idag. Sängen håller på att tystna.

Vi är vid roten till den kris vi som väckelsens barn och barnbarn nu våndas över.

9.

Nu kanske du invänder: Sebastian Stakset och hans växande gäng av omvända vänner, alla goda Alphakurser som hålls i vårt land, församlingar och samfund som på sina hemsidor börjar med att tala om hur viktig Jesus är, gudstjänster och högmässor vi firar med Jesus i centrum.

Allt detta är i sig något gott, till och med mycket gott.

Ändå är det något som inte stämmer.

Om vi ska vara krassa: så mycket talar för att just orden om Jesus Kristus håller på att förlora sin glans, sin härlighet bland oss.

Svenska Kyrkans tidning skriver:

Det fattas ett levande samtal om hur viktig Kristus är för kristendomen, i vad mån Jesus Kristus förkunnas i dag och vilken Kristus som förkunnas.⁹

I den stora undersökningen om vad som rör sig i tankarna bland ungdomar i frikyrkan - *Kristen tro på glid?* skriver bokens redaktörer Ulrik Josefsson och Fredrik Wenell:

Ett annat kännetecknande drag för den tidiga frikyrkliga väckelserörelsen var dess centrering på Jesus. Omvändelsen handlade om att bli frälst av Jesus och till honom. I de intervjuer som genomförts inom ramen för den här studien är Jesus påtagligt frånvarande.¹⁰

En tredje aspekt. Det finns flera undersökningar som talar för att överraskande många svenskar äger någon form av tro. Kruxet är dock att de i denna tro inte vänder sig till Jesus Kristus.

Med bravur har David Thurffjell, religionshistoriker och professor i religionsvetenskap, lyckats pränta in att svenskarna kanske inte har blivit mindre troende, det är snarare så att svenskarnas religion ser annorlunda ut idag än för hundra år sedan. Utifrån denna utgångspunkt har Thurffjell bland annat fört fram:

- Mellan motpolerna upplysningen/ateismen och den kristna tron finns det en tredje pol som har varit och är högst närvarande i det svenska religiösa landskapet: det esoteriska, det ockulta. Såväl ett antal kända svenskar i dåtid och nutid som den stora massan har i överraskande hög grad berörts på olika sätt av denna ockulta strömning.¹¹
- I individualismens tid, där Gud inte i så hög grad sökes i ord utan i det inre, i känslor, i det ordlösa har naturen ofta fått bli det tempel där svenskarna i någon grad möter det gudomliga.¹²
- Många svenskar ser sig egentligen som mer eller mindre kristna, det är dogmerna och olika former av väckelsekristendom de inte vill identifiera sig med.¹³

Det Thurffjell för fram är riktigt tungt. Svensken anar att det finns något mer, att det trots allt kanske finns något gudomligt, söker sig till det som drar mot det ockulta, söker sig till det ordlösa – naturens katedral, vill kanske till och med vara kristna men absolut inte i de kläder vi bär som är väckelsens barn. Jesus försvinner mer och mer ut i skuggorna.

En fjärde aspekt på vår kris. Inte mindre tung. Varje år läser vi rapporter i våra kristna tidningar – om ett uttåg från våra kyrkor. Människor som lämnar. Älskade barn och vänner. Två

tredjedelar av de som växer upp i en frikyrka blir inte kvar när ungdomsåren övergår till vuxenlivets ansvar. Ibland är destinationen en annan kyrkofamilj. Men mer ofta en tynande tro som gör att avståndet till våra kyrkor blir för långt. Ibland är uppbrottet mer brutalt: ett förakt i både blick och ord över det som en gång var, över det som vi håller kärt. Jesus, menar de sig åtminstone inte har funnit hos oss...

10.

Dystert? Ja. Hopplöst? Nej!

Under såväl 00-talet som 10-talet brottades jag med just dessa frågor. Ibland till förtvivlans gräns. Ja, jag är där ibland fortfarande.

Men det har börjat sippra in ljus. Hopp.

Mönster, sanningar jag inte sett förut har fått fylla mitt sinne. En nåd.

Både mina egna och andras förslag att lösa den djupa kris vi är inne i känns ibland som att tvingas springa tre maratonlopp på en dag. "Vi-måste/vi-måste/vi-måste..." Omöjliga krav. När vi sent på kvällen går i mål får vi höra att även i morgon måste vi springa samma sträcka. Som en tung sisyfossten att dagligen slita upp för berget. Det finns bara en känsla inför detta: ge upp!

I stället – må vi bli stilla. Bekänna vår fattigdom, acceptera att så här illa är det. Mänskligt sett är vi chanslösa. Och sedan trotsigt dag efter dag läsa vår Bibel, men även kyrkohistoria. Upptäcka att i dessa båda storheter finns det ett saligt mönster. Där marken är karg, torr; där det ser omöjligt ut, där Guds barn inte flyr sin svaghet – sin kris, väljer vår Herre att komma.¹⁴ Vi hör inte hemma i uppgivenhetens torra luft utan i en envis bön:

Gud gör det igen!

Evangelisera? Ja, men inte förrän vi under månader, år suttit ner vid Jesus fötter och blivit så uppfyllda, så förundrade över vem Jesus Kristus egentligen är att vi inte kan hålla tyst.

11.

Den listige, den lömske vill framför allt påverka oss i fråga om det som är avgörande: hur vi ser på Jesus Kristus, hur vi förkunnar evangeliet. Från dag ett har orden om Jesus Kristus varit hotade.

Både Jesus och Paulus är väl medvetna om detta. Paulus varnar med ord som vi ryggar tillbaka för. *Förbannelse över var och en som förkunnar ett annat evangelium.*¹⁵ Även Jesus förmanar oss – med allvar:

*Akta er för de falska profeterna, som kommer till er förklädda till får men i sitt inre är rovlustna vargar.*¹⁶

I det segertåg som berättas om de första kristna är det lätt att missa att det så gott som hela tiden är smått kaotiskt. Gräs växer med ogräs. Kyrkan kämpar med lagiskhet, men även mot det som vill smyga sig in i församlingen: gnostiska influenser och tidens starka synkretism. Det som räddar evangeliet är flera saker: dopbekännelser, noga utformade som avgränsningar mot tidens frestelser. Biskopar med framför allt en uppgift: se till att orden, läran om Jesus Kristus inte förvanskas. Kyrkomöten där, efter långa och svåra diskussioner, en sann bild av Jesus Kristus och dess gränser mejslas fram.¹⁷

12.

Till de ovan nämnda fyra aspekterna över krisen för evangeliet skulle vi kunna lägga till ytterligare en. Den tyngsta av alla. Vi som bär på folkväckelsens arv, ofta i gemensamma kyrkor och samfund, är idag oeniga – ja, kanske till och med djupt oeniga – om vad som egentligen är evangelium.

Å ena sidan har vi viktiga andliga vägledare som rör sig mot både den katolska och ortodoxa tron, flera av dem också i hög grad mot mystiken. Å andra sidan äger vi en historia som pekar i en annan riktning, mot Martin Luther och det pietistiska. Dessutom. Vi lever i en djupt individualistisk tid, frestas att bli andliga vagabonder; i god postmodern anda plocka ihop en egen tallrik av rätter för hur tron kan levast och tänkas när vi egentligen borde tänka tvärtom – söka den gemensamma tron.

En sak vi kan lära oss av kyrkans historia är något vi i väckelse- rörelserna ofta har missat eller till och med sagt nej till.¹⁸ Något så föga upphetsande som just den tidiga kyrkans kyrkomöten och bekännelseskriter. Vi behöver börja samtala om, diskutera de avgörande frågorna kring evangeliet, i en anda av inlyssnande men också av rakhet.

Inte bara för vår egen skull. När du går på stan, åker buss eller sitter på en stor fotbollsarena med tiotusentals i publiken, stanna då upp inför: alla dessa människor som väntar på att få höra, drabbas av de heliga orden, det stora hoppet. Den dissonans vi tycks leva i ifråga om hur vi ska dela Jesus gör oss svaga, berövar oss vår frimodighet.

Om det stämmer att vi på djupet är oeniga om hur evangeliet ska berättas är det något avgörande som ligger framför. Tron är inte en individuell resa. I positiv mening kan vi nu tala om ett maratonlopp. Den första kyrkan fick verkligen kämpa för att

bevara evangeliet. Varje ord i hur de tecknade berättelsen och betydelsen av Jesus Kristus var viktig. Samtalen, diskussionerna blev därför ibland mycket långa. Men det var det värt. Något viktigare fanns inte – finns inte.

13.

Vi ska nu ge oss ut på en resa – i två etapper. Först tecknas en bakgrund i tre kapitel. Vi begrundar till att börja med den utmaning som i Bibeln ofta kallas världen. Sedan beger vi oss till våra närmaste decenniers minst sagt omvälvande utveckling i den rika västvärlden. Varefter vi avslutar denna första del genom att försöka förstå hur vi som väckelsens barn i mötet med bekvämlighetens revolution frestas till ytlighet och den motrörelse som växer fram – som så att säga drar sig till öknen. I den andra delen ser vi framför allt att denna ökenandlighet är förvånansvärt väl i takt med vår tid på samma gång som den utmanar, åtminstone vad vi förut sett som essensen i evangeliet. Och det i den ena grundläggande frågan efter den andra.

(För syftet med denna bok och dess utgångspunkter, se också Appendix: Vådan av att ifrågasätta.)